

ALPSKA MAKROREGIJA

Slovensko visokogorje:

- × Visokogorski svet nad gozdno mejo (subalpski in alpski pas) in vmesne doline
- × Alpske pokrajine zajemajo majhen del našega površja (2%)
- × Njihov pomen zaradi naravnih lepot ter planinske in smučarske tradicije našega naroda nadpovprečno velik – najvišja gora je Triglav (nacionalni simbol)

Pokrajinski izgled:

Visoke nadmorske višine in strmine → posledica hitrega dvigovanja, ki se še vedno ni zaustavilo, ledeniška preoblikovanja (U-doline) in mehanske preperevanja

Kamnine:

Sestavljajo jih pretežno trde karbonatne kamnine (apnenci, deloma dolomit)
→ območje Krasa: visokogorski kras (žlebiči, škraplje, kotliči, brezna)

Ker visokogorje ni prekrito s prstjo, je mehanično preperevanje bolj izrazito: grebeni in stene stalno preperevajo, skalni odkruški pa se v obliki grušč kopičijo na meliščih pod njimi.

Včasih se odkrušijo večji deli pobočij – Podori

Ledeniško preoblikovanje površja:

- U-dolina: značilna koritasta oblika
- Ledeniške morene: večjih ledenikov danes več ni - le Triglavski in pod Skuto
- Ledeniška jezera: Blejsko, Bohinjsko, Triglavsko

Alpske reke

Ko so se ledeniki stopili (holocen) so površje preoblikovale deroče alpske reke → vrezale so številne soteske

Podnebje:

Za alpske pokrajine je značilno gorsko podnebje.

- Temperature se znižujejo v odvisnosti od nadmorske višine (višje kot gremo, nižja T)
- Ima podpovprečno T in nadpovprečno količino padavin

Poleti: T razlika med dolinami in vrhovi je velika (poleti se gremo v gore ohladit)

Pozimi: T razlike med dolinami in vrhovi so manjše (zaradi T obrata)

Poselitev:

- × Omejena izključno na doline
- × Alpske pokrajine so v povprečji precej redko poseljene (najredkeje poseljena makroregija)
- × Poselitev je v glavnem omejena le na dna glavnih dolin in manjših kotlin (Kanalska dolina, Jeseniška dolina, Bovška in Bohinjska kotlina)
- × Prevladujejo gručasta naselja, z ostarelim prebivalstvom
- × Veliko ljudi se odseljuje – depopulacija

Gospodarstvo:

Zaradi pomanjkanja rodovitne prsti in strmine ter melišč ni ugodno za rabo tal. Pač pa so tu možnosti za: rekreacijo, planinstvo, smučanje in planšarstvo

Planinsko planšarstvo: kmetije v dolinah so povezane z višje ležečimi planinskimi pašniki (planinami). Večina leta je živina v dolini, pozno spomladi ali poleti pa jo popeljejo na sočne planinske pašnike. DANES se težišče živinoreje v Alpah prestavlja na hlevsko živinorejo v dolinah, na opuščene ali delno opuščene travnike pa je začel prodirati turizem. Številna pastirska bivališča so se spremenila v počitniške kočice, pastirji pa so danes že prava redkost.

Turizem:

Alpske pokrajine so zaradi svojih lepot zelo pomembno turistično območje.

- × Planinski in Alpinizem – planinske postojanke
 - × Gorski prelazi – Korensko sedlo, Ljubelj, Jezerski vrh, predor Karavanke
- V alpskih pokrajinah sta le dve večji industrijski središči: Tržič in Jesenice
 - Prebivalstvo je zato zaposleno v bližnjih zaposlitvenih središčih, še posebej v Lj
 - Alpski grebeni so velika prometna ovira

Zaradi izjemnih naravnih lepot in povečanja rekreacijskega pomena ter pešanje kmetijske uporabe so tu nastali naravni parki in rezervati.

Triglavski narodni park:

Že pred 2. svetovno vojno so zavarovali dolino Triglavskih jezer. Po vojni pa so to območje razglasili za triglavski narodni park. Po letu 1981 so ga razširili skoraj na vso območje Julijskih Alp. Narodni park ne zajema le visokogorja ampak tudi nekatere doline, zato sta v njem dva varstvena režima: Strožji (osrednje območje) in blažji (širše območje)

Delitev:

JULIJSKE ALPE

Značilnosti:

- So najvišje in najboljsežnejše
- Večino ležijo v Slo, nekaj gorskih skupin pa tudi v Italiji
- Ime so dobile po rimskem naselju: Forum Iuliu

Obseg:

- S: mejijo na Jeseniško in Kanalsko dolino
- Z: železno dolino ob reki Beli
- J: meja po hrbtu: Kobariški Stol – Muzci – Čampon
- JV: Soško, Baško in Selško dolino
- V: meja je reka Sava

Zgradba:

68% ozemlja je apnenca. AMONITI – spiralasta ohišja prastarih živali, v apnenec uklenjeni spomin na davno morje

Relief:

- Globoke doline in ostri vrhovi, zgrajeni iz apnenca in dolomita.
- Stene → nagnjenost skladov (lega kamniških skladov)
- Zakrasovanje – apnenec + veliko padavin (kotličiči, žlebiči, škraplje)

Vrhovi: Triglav, Vogel, Škrlatica, Mangart, Kanin, Jalovec

Planote: Pokljuka, Mežaklja, Jelovica, Komna

Doline: Vrata, kot, Krma, dolina Save Bohinjke, Trenta

Kotlini: Bovška in Bohinjska

Jezera: Bohinjsko, triglavska

Večji kraji: Jesenice, Bovec, Bled, Bohinjska Bistrica, Mojstrana, Kranjska Gora

Promet: Sava dolinka, Korensko sedlo, Karavanke, Vršič, Bovec, ob reki Soči

Gospodarstvo:

- Ustaljena dolinska živinoreja (usmerjena v mlečno proizvodnjo)
- Industrijska in zaposlitvena središča: Jesenice (železo), Bled (tekstil, les, turizem), Tolmin, Kobarid, Bovec
- Smučarska središča: Kanin, Kranjska gora, Vogel, Pokljuka, Planica

KAMNIŠKO – SAVINJSKE ALPE

Značilnosti:

- Manjša različica Julijskih Alp
- Po obsegu so skromnejše , pa tudi vrhovi so nižji

Obseg:

- Z: stol v Karavankah in dolina reke Save
- J: Lj kotlina
- V: Luče, Podvolovljek, J rob Raduhe + Travnik, Smrekovec, Golte
- S: težje določiti in ločiti od Karavank

Karavanke: Begunjščica, Košuta, Olševa, Peca, reka Meža

Kam-sav: Tržič, Storžič, osrednji Grintovci, Raduha, Travnik, Smrekovec, Golte, Menina

Razčlenjenost:

- Obsežno gorovje, toda malo masivno
- Osrednja strjena gorska skupina, V in Z od nje pa osamljena pogorja
- Velika razkositost Kamniških Alp (vodni odtok se je po večini ohranil na površju)
- Planote v V delu: Velika planina, Dleskovškova planota
- Turistično najbolj razvita območja: Krvavec, Logarska, Velika planina

Podnebje:

- Manj padavin kot Julijske in kot Dinarske(ker so za njimi)
- Na osončnih legah so snežišča (spreminjajo v led – ledenik na Skuti)
- Zgornja gozdna meja (1800), najvišja na S, najmanjša na J

KARAVANKE

Obseg: segajo ob dolini Ziljice na Z do porečja Pake in Mislinje na V

Delitev: najvišji vrh je Stol (2236), ki jih razdeli na Zahodne in vzhodne.

Zahodne:

- Podobne Karnijskim Alpam, bol kot pa vzhodnim
- Zgrajene so iz paleozojskih kamnin (polek skrilavcev in peščenjaka je veliko apnenca)
- Razlika med V in Z: Z so enotno ozko gorstvo
- So popolnoma neposeljeno območje
- Majhen del sega nad gorsko mejo, toda z planinami so zg gozdno mejo potiskali dol

Vzhodne:

- Širše in razčlenjene v več hrbtov

Pokrajinska pasovitost:

1. pas silikatnih kamnin:

- Paleozojski skrilavci in peščenjaki
- Obseg: od Tržiške Bistrice na Z preko Jezerskega do Solčavskega na V

Značilnosti:

- × Prevladujejo sredogorja (gozdnata slemena z dolinami)
- × Samotne kmetije (najbolj okrog Jezerskega)
- × Preval Jezerski vrh je pomembna prometna povezava iz Lj v Podjuno

2. Srednje karavanški apniški razvodni hrbet: apnenec

Obseg: Z Karavanke, Kepa, košuta

Značilnosti:

- × Ozek greben (2000-2100m)
- × Prerezali dve reki (Tržiška Bistrica in Kapelska Bela)
- × Neposeljen del, nad gozdno je le Kepa

3. Severni pas silikatnih kamnin

- × Skrilavci, peščenjaki, metamorfne
- × Obseg: Selsko – Kapelsko podolje (S od Kepe do Pake)

Značilnosti:

- Gozdnati srednjegorski relief
- Prevlada iglavcev, samotne kmetije
- med Olševo in Peco najvišje kmetije

4. Severni Karavanški apniški pas

Obseg: S od Selsko Kapelskega podolja

Značilnosti:

- razčlenjen z dolinami
- neposeljen svet
- nad gozdno mejo le nekateri apniški čoki (Peca, Ojstrc)

PREDALPSKO HRIBOVJE

Delitev:

- Zahodno predalpsko
- Vzhodno predalpsko
- SV predalpsko
- Lj kotlina

Značilnosti:

- × **Razgiban relief**: tektonski procesi in geološka zgradba
- × **Čas nastanka**: mezozoik in terciar: nemirna tla z globokimi morskimi jarki in vmesnimi hrbti. Zaradi takšne geološke zgodovine je kamninska sestava pestra: sedimenti različne starosti in odporni → izredna reliefna razgibanost
- × **Rečno slemenasti** dolinast relief: razrezan od rek
- × **Prometno** lahko prehoden relief
- × **Poselitev** je zgoščena v kotlinah in večjih dolinah (večja naselja): v nasprotju z alpskim pa poselitev ni omejena samo na doline ampak so poseljena tudi prisojna in uravnavana pobočja → za višjo poselitev so značilni zaselki in samotne kmetije

Kamnine:

- × **Vrhovi**: apnenec, dolomit - mezozoik
- × **Večina**: glinovci, peščenjaki → paleozoik
- × **Doline**: prod, pesek → usedline panonskega morja, nanosi rek

ZAHODNO PREDALPSKO:

Delitev:

- Tolminsko
- Cerkljansko –Idrijsko
- Škofjeloško-Polhograjsko

TOLMINSKO

- Najzahodnejše med Soško dolino in državno mejo, kjer se nadaljuje Beneška Slovenija
- Soška dolina je ledeniško preoblikovana(razširjena, poglobljena) nasuta z rečno ledeniškim materialom –terase
- **Dolina** je prometna in poselitvena os pokrajine
- **Večja naselja:** Tolmin, Kobarid, Most na Soči
- **Gospodarstvo:** zaostaja: prometna odmaknjenost od osrednje Slo → odseljevanje in staranje prebivalstva
- **Kmetijstvo:** opuščeno – deagrarizacija
- Zaraščanje kmetijskih zemljišč z gozdom – pogozdovanje

IDRIJSKO CERKLJANSKO: zelo strmo pobočje

- **Porečje:** Idrijce, Bače
- **Nadmorska:** relativno visoka: 600-1000
- **Kamnine:** apnenec, dolomit
- **Reke:** velika erozija
- **Poselitev:** vezana na slemenitev
- **Gospodarstvo:** jedro so neagrarne panoge (rudarstvo)
- **Gozdnatost:** velika → gozd ima varovalno in ekološko funkcijo (erozija)
- **Turizem:** velik vpliv (rudnik, čipka, bolnišnica Franja), smučišče Črni vrh
- **Naselja:** Idrija, Cerkno

ŠKOFJELOŠKO-POLHOGRAJSKO

- **Porečje:** Sore (Selške in Poljanske) in Gradaščice
- **Pobočja:** zložnejša, gosto poseljena s samotnimi in zaselki, tudi strma
- **Naselja:** Železniki, Gorenja vas, Poljane, Žiri, Polhogradec, Škofja Loka → nastala v širših delih dolin
- **Gospodarstvo:** živinoreja, gozdarstvo, veliko ljudi hodi v Lj

VZHODNO PREDALPSKO HRIBOVJE

Obseg: na obeh straneh reke Save v osrednji Sloveniji (1200m)

Meje:

- S: Menina, Celjska kotlina
- ✓ Z: Ljubljanska kotlina
- ✓ J: dolensko podolje
- ✓ V: Lisca, Bohor

Intenzivno gubanje in narivanje v terciarju – zapletena geološka zgradba

Vrhovi: apnenec, dolomit → mezozoik

uravnave: glinovci, peščenjak, kremen → paleozoik

doline: lapor, peščenjak → panonsko morje (to morje je v terciaru zalilo to območje iz V in v usedlinah zapustilo tudi premogovne plasti → črni revir (Zagorje, Trbovlje, Hrastnik)

gospodarstvo:

predindustrijsko dobo sta bila samo 2 večja tržna kraja:

- × Laško: pivovarna in zdravilišče
- × Litija – tekstil

Ostala:

- × Hrastnik: steklarna
 - × Trbovlje: strojna ind, cementarna, TE, kovinska ind
 - × Zagorje: prestrukturiranje zaradi zaprtja rudnika v storitvene dejavnosti
 - × Radeče: tovarna papirja
 - × Zidani most: staro prometno vozlišče
- Veliko jih gravitira v Lj, Ce in Domžale

Črni revir:

Eno najpomembnejših gos središč v Jugoslaviji (zaposlovanje delovne sile iz drugih delov Jugoslavije). V času osamosvojitve Slovenije pa je to območje zajela huda kriza.

Vzroki:

- × Zaloge premoga slabe
 - × Tehnološka zastarelost v industriji
 - × Nekonkurenčnost na tujih trgih
 - × Negativne posledice na okolje (kisli dež)
 - × Prezaposlenost
 - × Kakovost življenja se zmanjša
-
- × Država je zato izdelala Regionalni program Zasavja – 2007-2013, ki naj bi sistematično pristopil k reševanju razvojnih problemov

Pokrajina je bogata s še enim naravnim virom: termalna voda → zdravilišča (Laško, Rimske, Medijska, Snovik)

SEVEROVZHODNO PREDALPSKO HRIBOVJE:

Delitev:

- × Zg Savinjska dolina
- × Velenjska kotlina
- × Vitanjske Karavanke
- × Pohorsko Podravje

ZGORNJA SAVINJSKA DOLINA

- × Sestavljena je delno iz magmatskih kamnin – najbolj znan masiv Smrekovec in Travnik
- × Okoli nje pa se dviguje Apnenčaste kraške planote (Menina, Golte), ki imajo že Alpske znač.
- × Tretjo pokrajinsko enoto predstavljajo terciarne in kvartarne kamnine vzdolž pritoka Drete in Savinje. Tu so večja naselja in polja na prodnih terasah.
- × Prebivalstvo je usmerjeno v živinorejo (mlečna tržna proizvodnja)
- × Nekateri kmetije razvijajo tudi kmečki turizem
- × Pomemben vir dohodkov je les
- × **Kraji:** Gornji Grad, Mozirje, Nazarje (vezani na lesno ind)
- × Večina delovna sile odhaja na delovno delo v Velenje

VELENJSKA KOTLINA

Pomembna zaradi rudnika lignita, ind. središča Velenje, TE Šoštanj in zdravilišča Topolšica

Obseg:

- × S: nadaljevanje Karavank
- × J: Ložniško gričevje (Šoštanjska prelomnica)

Prometna odprtost je proti V in ob reki Paki

Za lj. Barjem je to tektonsko najmlajša udorina v Slo. → dno se je ugrezalo v mlajšem pleistocenu, med peskom in ilovico je nastajal tudi lignit. → osnova današnjega rudnika, ki je največji pri nas, večina premoga pa skurijo v TE Šoštanj

Gospodarstvo: premogovništvo, industrija, energetika, storitvene dejavnosti.

Št nova delovna mesta so sprožila priseljevanje preb. V Velenje, ki je začelo hitro rasti in se širiti na podlagi hitro razvijajoče se ind. Gospodinjskih aparatov Gorenje, ter gradbene in tehnične ind.

Veliko priseljencev je takrat prišlo iz nekdanjih republik YU, zato je danes velik delež neslovenskega preb in večji naravni prirastek.

Nad odkopanim premogom so v ugrezninah ponekod nastala jezera – umetna ugrezninjska jezera (15km² površja). Ugreznile so se tri večje kotanje, v kateri so nastala Šaleško, Družmirsko in Velenjsko jezero.

Uničenih je bilo veliko kmetijskih površin, ugreznilo pa se je tudi območje naselij Škale in Družmirje.

Premogovništvo je močno spremenilo podobo velenjske kotline. Nastala je jezerska pokrajina ki je občutljiva na škodljive vplive človekovih dejavnosti – danes je to urejena rekreacijska turistična površina

VITANJSKE KARAVANKE

to je sredogorje, ki spremlja na J Pohorje. Imajo karavanško geološko zgradbo (ozki in dolgi pasovi različno starih kamnin)

- × Bolj poseljene iz miocenskih peščenjakov, laporjev in konglomeratov
- × Iz apnencev so glavne gozdnote vzpetine: Paški Kozjak, Stanica, Konjiška Gora

POHORSKO PODRAVJE:

- × Edini delček Centralnih Alp, ki imajo sredogorski značaj
- × Sestavljajo ga trije gorski masivi (Pohorje, Kozjak, Strojna) iz magmatskih in metamorfni kamnin, ter vmesne dolini in manjša Slovenjegraška kotlina
- × Zaradi drugačne kamninske sestave so hribovska območja kot v drugih delih predalpskega hribovja
- × Boljše možnosti za hribovsko kmetijstvo in ureditev smučišč (Mb Pohorje, Rogla, Ribniško, Velika Kopa)
- × Hribovito površje je večinoma zaraščeno z gozdom. V višjih legah prevladujejo iglavci (silikatna podlaga)
- × Izkoriščanje gozda je ena najpomembnejša dejavnost prebivalstva

Tri reke: Drava, Meža, Mislinja (sotočje v Dravogradu) → je največja in najpomembnejša veriga elektrarn

Območje okoli stičišča treh dolin: Koroški kot

Kraji: Dravograd, Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem

Industrija: Kovinska in lesna

LJUBLJANSKA KOTLINA

- × Je ugreznjena v Predalpsko hribovje
- × S svojim SZ delom prehaja med Alpe, z J robom sega v Dinarski Kras
- × Izkazuje najvišjo gravitacijsko moč
- × Največja sklenjena ravnina na Slo
- × Zaradi tektonskega ugreznanja je postala pomembno sotočje alpskih in predalpskih rek – pleistocen
- × Prometna odprtost na vse smeri
- × Središčna lega Slovenije
- × Bogata nahajališča podtalnice
- × Močna industrializacija in urbanizacija

Delitev: Dežela in blejski kot, dobrane, kamniško-bistriško polje, lj polje, lj barje

DEŽELA IN BLEJSKI KOT:

- **Lega:** skrajni SZ del, omejuje ga Sava Bohinjka in Sava Dolinka
- **Živinoreja:** razvita v blejskem kotu, ker je zakisana prst
- **Poljedelstvo:** razvito v Deželi, rodovitne prsti
- **Gosto poseljeni**
- **Kraj:** Bled: med največje turistične kraje v Slo (lesna in tekstilna ind)
- V **deželi** največji naselji: Radovljica, Lesce, Jesenice(železo) , Begunje (Elan)

KRANJSKO SORŠKO POLJE : prod, dolge obcestne vasi

- × **Lega:** osrednji del Lj kotline
- × Je gosto poseljen , razvito kmetijstvo, velika možnost zaposlitve, intenzivna suburbanizacija
- × Razvoj intenzivnega kmetijstva (rodovitna prst na prodnih nanosih Save in Sore) –krompir
- × Mlečna živinoreja in rastline v rastlinjaku → zaradi suše
- × **Največja naselja:** Kranj(telekomunikacije, gume,kemični izdelki), Škofje Loka(oskrbovalno, storitveno in zaposlitveno središče (lesna, živilska, kovinska ind)

DOBRAVE

- × Najbolj gozdnati del Lj. kotline
- × **Površje** je močno zakraselo (podzemne kraške oblike)
- × **Prst** je plitva in zakisana → ni primerna za obdelovanje
- × Večja naselja na obrobju dobrav (uravnano površje, rodovitna prst)
- × **Naselje:** Tržič(obutvena, tekstilna ind., malo podjetništvo, storitvena dejavnost), Golnik (bolnišnica za pljučne bolezni), Kropa (kovaška obrt)

KAMNIŠKO BISRTIŠKO POLJE: njive

- × Lega: najzahodnejši del, območje izsušeno (slina, pesek)
- × Območje največjega deleža obdelovanih površin
- × Razvita je obrt: na podlagi izkoriščanja vode
- × Kamnik (živilska, kovinska, lesna, kemična), Domžale (podjetništvo, trgovina, šolstvo, šport), Mengeš, Črnuče

LJUBLJANSKO POLJE:

- × Obsega območje Lj terase, ki jo je oblikovala reka Sava ob koncu ledene dobe
- × Dobri pogoji za kmetijstvo (ekstenzivno) – uravnano površje, rodovitna prst
- × Ekstenzivna živinoreja, ekološko pridelavo zelenjave
- × Velik prometni pomen
- × Velika količina podtalnice, ki predstavlja zelo pomemben vir pitne vode za J del Lj kotline

LJUBLJANSKO BARJE:

- × Pretresno območje, najbolj uravnan in tektonsko najmlajši del Lj kotline ki se še vedno pogreza
- × Dno je nastalo z debelimi nanosi peskov, gline in ilovice
- × Prisotna je šotna prst – prekomerna vlažnost, kislota – manj primerna za obdelovanje
- × Velika biotska pestrost
- × Raba tal: travniki, močvirja
- × Naselje: Vrhnika (usnjarstvo, les)

SUBMEDITERANSKA SLOVENIJA (SLOVENSKO PRIMORJE)

- JZ Slovenija
- Lega ob morju
- Izraziti vpliv Jadranskega morja → povprečne januarske T so višje od 0°C, za 1-2°višje T kot v preostali celinski Sloveniji

Delitev:

- Flišne regije
- Kraške regije

FLIŠNE REGIJE

Fliš

- je skupek peščenjaka, ilovice, gline, skrilavcev in apnenca
- manj odporna kamnina in hitro razpada
- gričevnati svet
- manj prepustna kamnina – voda odteka površinsko
- prst na njej je nevtralna in kislota
- ugodno za sadjarstvo in vinogradništvo

KRAŠKE REGIJE

- apnenci in dolomiti
- kraški svet s kraškimi pojavami
- kmetijstvo sloni na travništvu

PODNEBJE IN RASTLINSTVO

- nima povsem sredozemskih značilnosti
- od njega se razlikuje po višku padavin, kateri se ne pojavlja pozimi ampak jeseni
- količina padavin se z oddaljenostjo od morja proti notranjosti povečuje

primorsko podnebje ima največ **sončnih dni** v Sloveniji:

- možnost za gojenje nekaterih vrst sadja
- zelo ugodno za razvoj obmorskega turizma
- vseeno pa ima primorsko podnebje svojo veliko nadlogo → burjo

podnebju je prilagojeno **rastlinstvo**:

- v našem primorju zimzelenih rastlin skoraj ni
- toploljubne primorske gozdne vrste: jesen, gaber, puhasti hrast, cer
- naravno rastlinstvo je močno skrčeno in spremenjeno
- načrtno pogozdovanje krasa s črnim borom (že v A-O)

POSELITEV:

Po poselitvi lahko opazimo izrazito dvojnost

Gričevnat svet in odmaknjeno zaledje:

- večina manjša naselja
- poselitev je redkejša
- odseljevanje in staranje prebivalstva

Ob obali in območje nove gorice:

- večja naselja
- zgoščevanje preb. → posledica naglega povojnega razvoja ind., turizma ter nastanka luke koper → **LITORALIZACIJA**

- × prevladujejo gručasta naselja različnih velikosti
- × razporeditev hiš in arhitekture zelo spominjata na sosednjo Italijo in druge sredozemske dr.
- × strnjene hiše → stara mestna jedra
- × skromna obdelava zemljišča
- × pri novogradnjah se upoštevajo prvine tradicionalne arhitekture

GOSPODARSTVO

- × velik pomen kmetijstvo
- × usmeritev predvsem v vinogradništvo, sadjarstvo in vrtnarstvo
- × prevladujejo različne vrste sadja: breskve, marelice, smokve, kaki, češnje, zgodnja zelenjava
- × zaradi pomanjkanja ravnih površin je poljedelstvo pomembnejše v Vipavski dolini

INDUSTRIJA:

- × zgoštla se je v večjih krajih predvsem na obali in na območju Nove Gorice
- × zaradi vpliva morja in obmejne lege, se je zelo okrepil pomen storitvenih dejavnosti → promet, pristaniška dejavnost, trgovina, turizem, veliko bencinski črpalk, gostinstvo, igralnice, trgovine.

Koper → promet, pristaniške dejavnosti

Izola → prehrambna ind., ladjedelnica

Obala → turizem, obmorske dejavnosti, ribištvo, solinarstvo, pomorstvo

FLIŠNE REGIJE

Koprsko primorje – je del Istre → Slovenska istra

Sestavljata ga dve zelo različni območji: ozek obalni pas in flišno gričevje v zaledju

Ozek obalni pas:

Tu je v zadnjih desetletjih prišlo do izjemne zgostitve preb in najrazličnejših dejavnosti, ind, promet, turizem, kmetijstvo in trgovina → zaradi omejenosti prostora med njimi prihaja do prostorskih konfliktov

Obmorska Slovenija: izmenjava se strma flišna in položna nasuta obala → ob ustjih reke Rižane, Dragonje in Badaševice. Na močvirnem ustju teh rek so bile nekdaj soline. Npr.: Sočovlje, Strunjan(krajinski park)

KOPER

Obala je doživela bliskovit gospodarski razvoj

Izstopajoče dejavnosti: promet in pristaniška dejavnost, turizem, univerza, industrija

Luka koper:

- × razvijati se začne po 1957
- × pomembna narodna funkcija (2/3 svojega prometa opravlja za druge sredjeevropske države)
- × specializirana za kontejnerski promet
- × načrtovana gradnja 3. pristaniškega pomola sproži št. Pomisleke, saj je Tržaški zaliv zaradi majhnosti in plitvega morja zelo ekološko obremenjen.
- × Največja nevarnost ekološkemu morskemu ekosistemu predstavljajo balastne vode, ki jih ladje do prevzema tovora spustijo v morja in na ta način spuščajo v zaprto Jadransko morje tujerodne, večinoma škodljive organizme

IZOLA: industrija(predelava rib, kovinska), ladjedelnica, turizem, ribištvo

PIRAN: turizem

PORTOROŽ: turizem, igralniški turizem, za obalo so značilne tudi nekatere druge obmorske dejavnosti kot so pomorstvo, ribolov in solinarstvo

GRIČEVNATO ZALEDJJE:

skozenj tečejo kraške reke, med katerimi je najdaljša Dragonja

VISOKE DINARSKÉ PLANOTE

- × Sestavljene so iz planot (400m) in hrbtov (ki se drugje nad njimi in dosejajo višino 1000 do 1200 in več)
- × Branijo prvo oviro vlažnim Z in JZ vetrom in zato je tu velika količina (1300-3000mm). Padavine naraščajo proti JZ, višek padavin je jeseni

- × Rezervoar pitne vode za bližnje okolje
- × Žal je kraška podzemna voda izkoristljiva le v redkih večjih in stalnejših izviri (ob stiku apnenca s flišem, npr.: Vipavska dolina – Kraški rob)
- × Prst je plitva, debelejša v kraških kotanjah (uvale, kraška polja), kjer je ponavadi tudi tekoča voda, zato je tu večja zgostitev preb in kmetijske pridelave
- × V tej makroregiji so najboljše bukovi gozdovi na Slovenskem

DELITEV:

ROBNE VISOKE DINARSKE PLANOTE (vmes Pivška kotlina)

SZ: Banjšice, Trnovski gozd, Hrušica, Nanos

JV: Javornik, Notranjski Snežnik

- × Vpliv tektonike na oblikovnost površja (Industrijski prelom), izredno strm rob
- × Apnenci, dolomit in fliš
- × Snežniška planota je bila skupaj z najvišjimi predeli Trnovskega gozda edini izven alpski predel v Sloveniji ki je bil ledeniško preoblikovan

PIVKA: prehodna regija → vpliv morja in vpliv s celine

- × Na treh straneh odprta kotlina (prometno pomembna)
- × Reka Pivka → izvira pod Snežnikom in večkrat ponikne, vstopi v Postojnsko jamo
- × Nadaljevanje notranjega podolja

Postojna : promet, turizem, lesna ind

Pivka: ind, perutninarstvo

NOTRANJSKO PODOLJE

Območje Kraških polj

Od JV:

- × Babno polje (suho)
- × Loško polje (obrha)
- × Cerknjsko polje (stržen)
- × Vrško-Rakovsko polje (Rak)
- × Planinsko polje (Unica)
- × Logaško polje

Po podolju je nekoč tekla Ljubljanica, ki je zaradi zakrasovanja razpadla z istočasnih nastankom kraških polj

- × Ob podzemeljskih vodnih tokovih so nastale kraške jame
- × Krajinski park Rakov-Škocjan
- × V kmet. Prevladujejo živinoreja, v ind pa lesna (Cerknica, Logatec, Postojna, Pivka)
- × Kovinska ind. (loška dolina) – tradicija

Cerkniško polje:

- × Vodo dobiva pod zemljo
- × Cerkniščica dovaja vodo po površini
- × Zaradi dolgotrajnih in obsežnih poplav dno jezera ni obdelovalno
- × Večino polja zavzemajo travniki, njive se na višjih obrobjih
- × Naselja so večino na obrobju – poplave
- × Večje naselje je Cerknica

KRIMSKO VIŠAVJE:

- × J od Lj barja
- × Trde karbonatne kamnine → reka Iška je ugrezala globoke doline – Iški Vintgar
- × Višji predeli: Mokrec, Krim
- × Pretežno gozdnata pokrajina
- × Pomembna rekreacijska točka Lj.

BLOŠKO POTOČANSKA PLANOTA

- × Zgrajena večinoma iz dolomitov (je delno prepustna za vodo → tekoči potoki na površju)
- × Gozdovi (višine in S lege)
- × Travniki (nižje lege, doline – seno)
- × Živinoreja in gozdarstvo
- × Poljedelstvo je zaradi pomanjkanja plodne zemlje in nekoliko hladnejšega podnebja manj primerno
- × Največja kraja: Velike Bloke in Loški potok

VELIKOLAŠČANSKA POKRAJINA

- × Fluviokras : neprepustni vložki kamnin med delno prepustnimi triasnimi dolomiti → pretežno površinska vodna mreža
- × Gosta naseljenost – majhna naselja; dnevne migracije na delo v LJ
- × Osrednji kraj: Velike Lašče

DOBRE POLJE:

- × Suho kraško polke –redko poseljeno
- × Njive in travniki, robni deli gozdnati
- × Videm
- × Dnevne migracije v Lj , Grosuplje

RIBNIŠKO KOČEVSKA DOLINA:

- × Podolje v dinarski smeri
- × Sestavljala je 2 veliki kraški polji – Ribniško in Kočevsko
- × Je preb gospod in prometna os visoke kraške Dolenjske
- × Obdaja jo višji svet : Mala in Velika Gora
- × Največ plodne zemlje v V osrednjem delu polja, sicer je v celoti razmeroma ugodno za poljed.
- × Obsežni travniki – poplave
- × Dodaten zaslužek – les

- × Središče : Ribnica(domača obrt,suha roba, lončarstvo)
- × Kočevje (pomembna vloga v NCB, lesna in tekstila ind., včasih premogovnik rjavega premoga -danes jezero)

RIBNIŠKO-KOČEVSKO GOROVJE

- × Mezozojski apnenci: kraška polja, suhe doline in planote
- × Bogastvo gozdov (ind, izvoz)
- × Travniki in pašniki, obdelovalnih površin je malo
- × Veliko divjačine - lovski turizem

DOLINA GORNJE KOLPE IN ČABRANKE

- × Neprepustne kamnine: dolinast relief
- × Odseljivanje preb
- × Državna meja - otežuje promet po dolini
- × Turistična usmeritev teh krajev v poletni turizem, temelji na aktivnem preživljanju prostega časa v neokrnjeni naravi (pohodništvo, rafting)

GORJANCI:

- × Prehodna regija (med dinarsko in subpanonsko)
- × Sredogorski relief (strm in kraški) - gozdnat
- × Nadaljevanje na Hrvaško - Žumberak
- × Na V dolinasti relief (reke)
- × Na Z planotasti in kraški relief
- × Otežuje prometno povezanost Bele krajine s preostalo Slo

NIZKE DINARSKE PLANOTE (omiljen kras)

- × Fluviokraški relief
- × Debelejša prst - gosta kmet. Poseljenost
- × Delitev: Suha krajina, Dolenjsko podolje s Turjaško pokrajino
- × Novomeška pokrajina
- × Bela krajina

SUHA KRAJINA:

- × Izrazito kraški svet na obeh straneh zgornje Krke
- × Kraške planote
- × Suhe kraške globeli
- × Suhe doline
- × Pomanjkanje vode
- × Žuženberg
- × Kraji so močno oddaljeni od prometa, vodo morajo voziti ure daleč
- × Gozdovi so močno izsekano, ind (razen drobne) ni.
- × Ena najbolj pasivnih slovenskih pokrajin
- × Izseljivanje
- × Rešitev: razvoj manjših ind podjetij

DOLENJSKO PODOLJE S TURJAŠKO POKRJIINO:

- × Nizki svet med V Lj barjem in Krško kotlino
- × Kraški pojavi so tu zakriti : prevladujejo poteze rečno preoblikovanega reliefa
- × Grosupeljsko podolje: debelo prekrito z naplavinami, marsikje zamočvirjeno in izpostavljeno poplavam
- × Grosuplje : domača ind (kovinska, tekstilna, gradbena, živilska)
- × Višnja gora: obrambna vloga v času turških napadov
- × Stiška kotlina z rodovitno prstjo (samostan Stična)
- × Dolina Temenice : Trebnje (kovinska, lesna, keramična (glina))

NOVOMEŠKA POKRAJINA ali ZAHODNA KRŠKA KOTLINA

- × Tektonska udorina
- × Rahlo valovita in na robu celo gričevnata pokrajina
- × Kras ni izrazit, ker ga prekrivajo debeli peski in ilovica
- × Klimatsko prehodno ozemlje
- × Gosto poseljena
- × Nekmečki značaj imajo kraj Toplice (kopališče) in Straža (lesna)
- × Novo mesto : osrednji kraj z močno ind (motorna vozila, kemična, tekstilna)

BELA KRAJINA:

- × Je po Gorjancih in kočevskem višavju ločena od ostale Slo, odpre se v Hrvaško
- × Kjer pride na površje apoenske osnova je obilo kraških pojavov, manjkalo pa tem, kjer osnovo prekrivajo plasti rdeče ilovice
- × Hidrografska mreža je ravna (Kolpa, Lahinja)
- × Svoje preb težko preživlja, zato je veliko izseljevanja
- × V Kanižarici pri Črnomlju so kopali premog
- × Prometna povezava je slaba
- × Preb bele krajine so pomešali z naseljenci potomcev Srbskih in hrvaških priseljencev, ki sose sem priseljevali zlasti v turški dobi
- × Prevladujejo manjša gručasta naselja
- × Krajevna središča so : Črnomelj, Metlika (tekstil) in Semič
- × Okoliško gričevje, zlasti Metliško je vinorodno

NEKAJ MANJKA

Na nastanek prsti na Pomurski ravnini je odločilno vplivala reka Mura, ki se je cepila v rokave, premeščala v struge od S proti J in za sabo puščala različno stare prodne in peščene nanose, ki so se mešali s peščeniimi, ilovitimi in glinastimi nanosi v sosednjih gričevjih.

Mrtvice: močvirnato gozdnato območje

POMURSKA RAVNINA: tradicionalna kmetijska pokrajina

- × Njive pokrivajo skoraj polovico vseh površin (največ v slo), travniki petino, gozd skoraj toliko
- × Raven svet z debelo plastjo rodovitne, peščene prsti
- × Tople sveže jeseni
- × Velikopotezno kmetijstvo
- × Njegov razvoj zavira močna razdrobljenost kmetijskih posesti, agrarna prenaseljenost zaradi gos zaostalosti in povojna agrarna reforma
- × Kljub temu, da se je delež kmečkega preb med letoma 1961-1991 zmanjšal z 58% na 14% je za slovenske razmere še vedno nadpovprečno visok

GOSPODARSTVO:

- × Na osnovi domačih kmetijskih pridelkov se je razvila živilsko predelovalna industrija –Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava
- × Dolgoletna tradicija predelave mleka in tovarna mlečnega prahu v Ormožu tovarna sladkorja
- × Opekarna v Dolgi vasi, več žag, predelava kremenčevega peka
- × Polnilnica mineralne vode v Radencih
- × Kovinski ind v Gornji Radgoni, Ljutomeru in MS
- × Tovarna oblačil Mura v MS
- × Predelava nafte z manjšo rafinerijo v Lendavi – petrokemična ind
- × Zdraviliški turizem: mineralne in termalne vode (toplice:Radenci, Moravske toplice, Lendava, termalna kopališča so še v Banovcih, Moravcih in Murski soboti)
- × Manjši ind obrati: gradijo jih zdomci
- × Dvojezičnost: del pokrajine, kjer živi madžarska narodnostna manjšina

GORIČKO

Valovito in blago zaobljeno gričevje Goričkega

Terciarno gričevje severno od pomurske ravnine

Zahodni del:

- × Bolj rodoviten in poseljen
- × Na J obrobju nekaj vinogradništva → premalo strmo, premalo sonca
- × Doline ob potokih so večinoma ozke in vlažne, zato se naselja držijo pobočij in slemen, kjer se speljane ceste
- × Razložnejše vasi
- × dnevne migracije na delo (MS, Gornja Radgona, tujina)

Vzhodni del:

- × pretežno z Madžari poseljen del v porečju Male in Velike Krke
- × kislja plitva prst na kremenčevih prodih ter glina → Borov gozd

SLOVENSKE GORICE:

- × terciarno gričevje med ravninama ob Muri in Dravi (pod 400m)
- × središnji kraji in večja mesta so na obrobju goric, edini večji kraj v osrčju je Lenart v Slov goricah

Delitev: Radgonske, Ljutomerske, Ormoške, Ptujске, Mariborske in Svečinske gorice

- × največje naselje in hitro predvsem ind razvijajoče se mesto v pokrajini je Lenart
- × polek hmeljarske Sp savinjske doline so Ljutomerske-Ormoške gorice med najbolj mono-kulturnimi predeli Slovenije
- × slovenske gorice so zgrajene iz usedlin, ki so slabo sprijete in zato slabo odporne proti delovanju zunanjih sil
- × njihova slaba stran je zlasti močno preperevanje in površinsko spiranje zaradi česar se v nižjih legah kopičijo debele plasti glin

kamninska sestava: večinoma lapor, glina, melj in pesek

- × rečne doline so zelo široke (posebej Pesnica in Ščavnica), slemena pa dolga in položna
- × v ploskih dolinah so vodne struge plitve in tla mokrotna, reke rade poplavlja
- × nekoč poplavljen površine odmikajo z melioracijskimi jarki izredno veliko poplavne vode naj bi sprejela umetna zajezitvena jezera

GOSPODARSTVO:

- × tradicionalna kmetijska pokrajina
- × pomanjkanje naravnih virov ni omogočilo razmah sekundarnih in terciarnih dejavnosti
- × slaba prometna povezanost, vlažne doline in nestabilna tla so ovirali gos panoge

HALOZE IN DRAVINSKE GORICE

- × Haloze b prometno odročno obmejno gričevje s skromnimi možnostmi za preživetje
- × razgiban relief z ozkimi dolinami in strmimi pobočji, ki omejujejo možnosti za obdelavo zemlje, je že v preteklosti močno vplival na življenje ljudi
- × lapor na katerem se je razvila prst, primerna za rast vinske trte in ugodno podnebje sta prispevala ki temu da so Haloze danes poznana po dobrem vinu
- × so izrazito depopulacijsko območje
- × v prometnem pogledu so bile vedno precej odmaknjena od važnejših prometnih poti
- × razgibano površje Haloz je vplivalo na top poselitve in razporeditev obdelovalnih površin

Haloze delimo na :

GOZDNATE(zahodne):

- × vinogradi pokrivajo le dober odstotek površin, gozdovi pa več kot polovico

VINORODNE(vzhodne):

- × vinogradi pokrivajo skoraj desetino površja

- × razlike med njimi so vse manjše, saj se vinogradi v vinorodnih zaraščajo
- × na delo zunaj domačega kraja odhaja $\frac{3}{4}$ preb zaposlenih – večina na Ptuj, v Kidričevo, Slovensko Bistrico, Majšperk in celo v Mb
- × zelo počasi napreduje urbanizacija
- × Halozam se ni uspelo pridružiti sorazmerno hitremu razvoju gos, ki je zajel Slo
- × z upadanjem nekoč glavne proizvodne dejavnosti, vinogradništvom se manjša gos moč
- × terciarna dejavnosti nimajo osnove za hitrejši razvoj
- × pomoč iz sklada za manj razvita območja je le skromno prispevalo h gos razvoju
- × pomemben delež k dvigu življ standarda prispevajo finančna sredstva zdomcev
- × osrednji problem je pomanjkanje pitne vode, pogosti usadi na nestabilnih pobočjih in še prometno omrežje

DRAVINSKE GORICE

- × so rahlo valovito gričevje med Pohorjem na S, vzhodnimi ostanki Karavank (Boč, Donačka gora) na J, Halozami ja JV in Dravsko-Ptujskim poljem na SV
- × ime so dobile po reki Dravinji
- × nizko gričevje /nižji in zložnejši relief
- × pod-pohorske gorice – vznožje Pohorja
- × večji del goric je iz gline in melja (reka Ložnica, Polskava, Oplotnica) → št. Vršaji rek
- × dolina Ložnice in Oplotnice sta bili meliorirani – zato so njive v večjih kosih

- × razvoj ind gradnja cest in stanovanj, urejanje večjih agrarnih površin z inelioracijami, kemosacijami in regulacijami močvirnega sveta, širitev mest in vasi ter drugi posegi v pokrajino so postopoma spreminjali njeno podobo.

- × Gos dejavnosti so zgoščene v Slovenski Bistrici in Slovenskih Konjicah, v manjših naseljih: Poljčane, Majšperk in Štatenberg so manjši obrati

SLOVENSKA BISTRICA: kovino predelovalna, gradbena, živilska, lesno predelovalna, strojna, elektrotehnična ind, terciarna in kvartarna dejavnosti

CELJSKA KOTLINA

- × Golte, Posavsko hribovje, Vitanjske Karavanke, Voglajnsko gričevje

Prehodna regija:

- × Predalpska → **Subpanonska**
- × Zaradi klime
- × Večinoma površja zavzema terciarno gričevje
- × Kamninska sestava: prod, grušč, glina, melj

Osrednji del:

- × Savinja: prod, pesek

Obrobni del:

- × Pritoki Savinje: Hudinja, Ložnica (glineno-peščeni nanosi)

Relief:

- × Ravnine ja J: Spodnja savinjska dolina, Savinjska raven → Alpski prod Savinja, polja, njive
- × Gričevja na S: vinogradi, gozd, ponekod kras → Ložniško gričevje

SOVODENJ: prometna odprtost, prometno vozlišče (cesta, železnica)

- × Savinja je osrednja reka –prod
- × Paka in Ložnica – ilovica
- × Voglajna – ilovica
- × Hudinja –prod (hudourniška)
- × Bolska – odprtost proti Z (Trojane)
- × Večina potokov ima hudourniške značilnosti

- × Z regulacijami potokov ter s rušenjem jezov in rečnih pragov se je povečala hitrost vodnega toka in zmanjšala gladina talnice

- × Varstvo pred poplavami in pomanjkanje vode ob suši sta pospešili načrtovanje in gradnjo vodnih akumulacij

Gospodarstvo:

Celjska kotlina je gos razvita, močno deagrarizirana industrializirana in urbanirana pokrajina

Kmetijstvo:

Posestva so v povprečju velika 3Ha v osrednjem delu so njive, največ za potrebe hmeljarstva

Industrija:

Št ind obrati, njihov razvoj je temeljil na izrabi vodne sile, bližina premogovnikov, ceneni delovni sili in na ugodnem prometnem omrežju

- × Tekstilna ind v Preboldu in Polzeli
- × Pivovarna v Žalcu in Celju
- × Opekarna in keramična ind v Ljubečni
- × Prehrambna ind v Celju (mlekarna)
- × Tovarna kmet strojev v Šempetru
- × Železarna v Štorah
- × Zaradi nečiste ind kotlinske lege prihaja v Celju in okolici do onesnaževanja zraka in vode

Promet turizem → zdravilišče Dobrna, Šempeter, jama Pekel

VOGLAJNSKO – SOTELSKO

- × V pokrajini prevladujejo nizke gorce oblih vrhov in ploščatih slemen ter položnejših pobočij z vmesnimi povečanimi tesnimi dolinami
- × Voglajnsko gričevje: porečje Voglajne
- × Zg Sotelsko gričevje: gričevnat svet na desnem bregu Sotle do izliva v Bistrico
- × Rogaško Podolje: nizki svet

Gričevje **prepredajoš**t tektonski prelomi v alpski smeri